

***Zmieniająca się szkoła* - europejski projekt kształcenia nauczycieli**

Zmieniająca się szkoła to program doskonalenia zawodowego skierowany do nauczycieli języka niemieckiego jako języka obcego szkół gimnazjalnych i średnich. Kurs ten stanowi także europejski wzorzec kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych.

Zawód nauczyciela nigdy do tej pory nie cieszył się tak dużym zainteresowaniem ze strony polityki oświatowej i mediów, jak obecnie. Główną przyczyną tego zainteresowania są przemiany społeczne, które prowadzą także do zmian w szkole, a te z kolei stawiają nowe wymagania nauczycielom. Zawód nauczyciela już od dawna nie ogranicza się jedynie do prowadzenia lekcji, lecz wymaga posiadania wielu kompetencji i umiejętności, które nie są w wystarczającym stopniu lub wcale przekazywane podczas studiów czy praktyk nauczycielskich.

Powstała luka, którą należy wypełnić poprzez kompleksowe kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli języków obcych. W związku z tym opracowano w ramach projektu COMENIUS program doskonalenia zawodowego *Zmieniająca się szkoła*. Program ten umożliwia nauczycielom języków obcych podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz przygotowuje ich do wykonywania nowych zadań, związanych z ich zawodem, które niejednokrotnie są ogromnym wyzwaniem.

Koordynacją projektu zajmuje się Goethe-Institut e. V. Bildungskoooperation Deutsch München.

Partnerzy projektu:

- Pädagogische Hochschule Heidelberg (DE)
www.ph-heidelberg.de
- Uniwersytet Hradec Králové, Czechy (CZ)
www.uhk.cz
- Opetusalan Koulutuskeskus (FI)
www.opeko.fi
- National University of Ireland, Maynooth (IE)
www.nuim.ie
- Ośrodek Rozwoju Edukacji (PL)
www.ore.edu.pl
- Universidade Nova de Lisboa (PT)
www.fcsh.unl.pt
- Goethe-Institut e. V.
www.goethe.de

Głównym celem projektu jest przedstawienie innowacyjnych rozwiązań dla oświaty europejskiej oraz szkolenie kadry nauczycielskiej zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju, z nastawieniem na zdobywanie kompetencji. Szczególny nacisk jest położony na nowatorskie metody organizacji zarówno szkoły jak i zajęć dydaktycznych. Do najważniejszych celów projektu należą:

- opracowanie innowacyjnego, modelowego kursu kształcenia oraz doskonalenia kadry nauczycieli języków obcych;
- rozwijanie kooperacyjnych form uczenia się jak również kompetencji medialnych, poprzez wykorzystanie rozmaitych narzędzi oraz zadań;
- zainicjowanie europejskiej dyskusji na kluczowe tematy dotyczące edukacji;
- inicjowanie europejskich partnerstw oraz wspomaganie wymiany i tworzenia sieciowych struktur pomiędzy szkołami.

Kurs jest prowadzony w formie blended learning, tzn. część zajęć odbywa się na odległość na platformie edukacyjnej Moodle, a część w tradycyjnej formie stacjonarnej jako warsztaty. Kurs składa się z kilku modułów, które umożliwiają przeprowadzenie całościowego kursu doskonalącego na temat *Zmieniającej się szkoły*, skupiającego się na problemach z którymi nauczyciele stykają się w praktyce. Moduły oparte są na krótkich filmach, przedstawiających tendencje i kierunki rozwoju szkoły w Niemczech.

Filmy te stanowią doskonały materiał poglądowy do ćwiczeń i stanowią bodziec do wspólnej refleksji, dyskusji, krytycznego myślenia oraz są inspiracją do rozwiązywania problemów współczesnej szkoły.

Kurs obejmuje trzy główne moduły tematyczne:

1. Szkoła i jej rozwój.
2. Zajęcia dydaktyczne.
3. Koncepcje pedagogiczne i projekty.

Moduł 1. Szkoła i jej rozwój

1.1. Profile szkół

Każdy nauczyciel powinien rozróżniać różne typy szkół w swoim kraju, a także dokonać porównania i oceny struktury funkcjonowania szkół publicznych z prywatnymi. Oprócz tego potrafi dostrzec istotne zmiany dokonujące się w społeczeństwie i widzi konieczność zmian w kształceniu kadry pedagogicznej. Uczący wskazuje czynniki konieczne do skutecznego rozwoju szkoły i potrafi wymienić aspekty innowacyjnej szkoły.

1.2. Zmieniona szkoła

Nikogo nie trzeba przekonywać, że szkoła w ciągu ostatnich 50 lat zupełnie się zmieniła. Porównując szkołę wczoraj i dziś uczestnicy kursu mogą zauważyć nie tylko różnicę w wyglądzie, wyposażeniu, czy liczebności klas, ale przede wszystkim w innych rolach, jakie dzisiaj przychodzi pełnić nauczycielom, uczniom ale też dyrekcji i rodzicom. Jakie zadania z tym związane stawiane są przed każdą ze stron? Czy uczniowie mogą być partnerami w procesie uczenia i nauczania? Jak zagwarantować jakość kształcenia? Jak wygląda dobra szkoła i co decyduje o jej poziomie? To tylko niektóre z pytań, które poruszane są w tym module w czasie dyskusji na forum, czy wspólnej wymianie doświadczeń.

1.3. Nowe zadania dla nauczyciela

Jest to być może jeden z najważniejszych modułów kursu, ponieważ dotyczy istoty zawodu

nauczycielskiego. Uczestnicy kursu mogą wspólnie zastanowić się nad cechami charakteryzującymi dobrego nauczyciela i opracować w wiki katalog cech pożądaných. Bardzo ważna jest refleksja nad własną działalnością i uświadomienie sobie swoich mocnych i słabych stron. Uczestnicy mogą odpowiedzieć sobie na pytanie, któremu typowi nauczyciela najbardziej odpowiadają, czy lepiej być kumpłem, czy przewodnikiem stada i który typ najlepiej sprawdza się w relacjach z uczniami?

Dzięki krótkim filmom nakręconym w modelowych szkołach niemieckich uczestnicy kursu mają możliwość zapoznania się z zadaniami, jakie stawia przed nauczycielami nowa rzeczywistość szkolna i pozaszkolna i odpowiedzi na pytania, jak stawić im czoła i jakie z tego wynikają wyzwania, ale też i korzyści dla nauczyciela. W której z nowych ról nauczyciel potrafi się odnaleźć i spełnić? Zadania kooperacyjne (forum i czat) pozwalają na wymianę poglądów, refleksje, porównania i szukanie rozwiązań.

Inne pytania poruszane w tym module nurtują nauczycieli i ludzi odpowiedzialnych za oświatę już od lat: Czy samo skądinąd świetne wykształcenie i dobre przygotowanie merytoryczne wystarczają do dobrego wykonywania zawodu? Czy każdy nauczyciel narażony jest na syndrom wypalenia zawodowego?

1.4. Wizje szkoły

Każdy nauczyciel powinien zapoznać się z pedagogiczną koncepcją oraz wizją szkoły na przykładzie różnych typów placówek oświatowych. Uczestnik kursu świadomie postrzega zmiany w koncepcji pedagogicznej i wizji szkoły oraz widzi ich wpływ na środowisko szkolne. Uczący powinni także potrafić zaplanować zmiany we własnej szkole, a nawet pójść krok dalej i zastanowić się nad etapami wdrożenia tych pomysłów w życie, a także nad tym, co się da zrealizować i od czego należy zacząć zmiany.

Istotą modułu jest rozwinięcie umiejętności planowania ramowych zmian w szkolnictwie, przewidywania warunków tych zmian, a także wyobrażenie sobie funkcjonowania szkoły w przyszłości. Podczas planowania celów szkoły jutra ważną rolę odgrywają własne refleksje oraz wymiana poglądów w grupie. Nie bez znaczenia jest także szkolna architektura: układ sal, wyposażenie klasopracowni, dostępność mediów jak i najbliższe otoczenie szkoły: boiska sportowe i zieleń przed szkołą.

Moduł 2. Zajęcia dydaktyczne

2.1. Rozpoczęcie nauki języka obcego

Tematem tego modułu są cele i metody w początkowym etapie nauczania języka obcego. Uczestnicy kursu mogą odpowiedzieć sobie na pytanie, co jest szczególnie ważne na starcie nauki języka obcego? Jakie trudności, przeszkody mogą wystąpić i jak sobie z nimi poradzić?

Ponieważ wielojęzyczność jest priorytetem w Unii Europejskiej, ważna jest nie tylko wczesna nauka języka obcego, ale też nauczanie kolejnych języków. By uczyć efektywniej należy stosować metody i aktywności wykorzystujące umiejętności zdobyte już w nauce pierwszego języka obcego i języka ojczystego.

Dzięki przykładom dobrej praktyki uczestnicy kursu mogą uświadomić sobie, jakie szczególne wymagania stawiane są na starcie nauczania języka obcego zarówno uczniom jak

i nauczycielom.

Opierając się na Europejskim Opisie Kształcenia Językowego uczestnicy kursu mogą zaplanować własną lekcję. Nieoceniona jest tutaj wymiana doświadczeń między młodymi nauczycielami dopiero rozpoczynającymi pracę, pełnymi oczekiwań i obaw, a doświadczonymi nauczycielami dysponującymi bogatym warształem pracy. Obie grupy znajdą w kursie interesujące materiały, pytania skłaniające do refleksji i dyskusji. Bardzo ważne okazują się rady, jak pozyskać rodziców na sojuszników już od początku nauki języka, co jest szczególnie ważne w nauczaniu małych dzieci.

2.2. CLiL (Content and Language Integrated Learning) czyli zintegrowana nauka języków obcych i przedmiotów szkolnych

W literaturze fachowej są używane różne nazwy i skróty dla określenia tej alternatywnej metody nauczania języka obcego. Aby uczący mogli wdrożyć tę metodę na lekcjach języka obcego najpierw muszą uświadomić sobie, jakie wymagania stawia ta metoda zarówno przed nauczycielami, jak i uczącymi się. CLiL to przede wszystkim nauczanie danego przedmiotu za pośrednictwem języka obcego, czy wprowadzanie na lekcjach języka obcego elementów wiedzy z innych przedmiotów. Przedmiotem nauczonym może być np. historia, przyroda, geografia itd. W module tym znajdziemy wskazówki, w jaki sposób zaplanować i stosować tę metodę na lekcjach. Istotną pomoc stanowią będą filmy z praktycznymi przykładami lekcji przeprowadzonych metodą CLiL.

Refleksje nad skutecznością metody, rozważania nad możliwością wprowadzenia jej na własnych lekcjach, a także opracowanie konspektu lekcji z pewnością umożliwi dokładne poznanie wszystkich aspektów CLiL.

2.3. Praca metodą projektu na lekcjach języka obcego

Chociaż metoda projektu nie jest nową metodą, nie znalazła jeszcze należytego miejsca w polskich szkołach. Dobrze by było, gdyby nauczyciele odkryli ją dla siebie na nowo ze względu na jej ogromny potencjał dydaktyczny. Rozwija ona wiele umiejętności: planowania, pracy zespołowej, prezentacji i oceny własnych działań, a także integruje wiedzę z różnych dziedzin. Niewątpliwą zaletą tej metody jest samodzielna praca uczniów służąca realizacji określonych zadań i celów. Metoda ta przenosi punkt ciężkości z nauczyciela na ucznia, dając mu możliwość aktywnego uczestnictwa w lekcji od fazy planowania aż do ewaluacji i współtworzenia jej.

Dzięki ciekawym linkom i artykułom uczestnicy kursu poznają podwaliny tej metody i mają możliwość pogłębienia swojej wiedzy analizując pojęcia fachowe. Filmowe przykłady projektów na językach obcych skłaniają do dyskusji na temat zalet i wad pracy projektowej oraz możliwości wykorzystania jej na własnej lekcji. Na podstawie zebranego katalogu cech dobrej pracy projektowej uczestnicy przygotowują projekty na różne tematy i na różnych poziomach zaawansowania.

2.4. Metoda Lernen durch Lehren czyli "Uczenie się przez nauczanie innych"

Trzon modułu stanowi prezentacja metody "Uczenie się przez nauczanie", jej założeń, zasad wprowadzania na lekcji oraz wymagań, jakie stawia ta metoda przed nauczycielem i uczącym się.

Podobnie jak w module poświęconemu CLiL, tak i tutaj uczący na podstawie filmów ma

okazję obejrzenia praktycznej lekcji przeprowadzonej tą metodą. Dodatkową zaletą tego modułu jest dołączony materiał z wypowiedzią samego autora metody LdL. Uczący planując własną lekcję zapoznaje się z nową rolą nauczyciela i uczących się. Poprzez lekturę fachowych artykułów na temat LdL uczący pogłębia swoją wiedzę w tym temacie.

Dyskusja czy też wymiana zdań pozwolą na zebranie argumentów za lub przeciw stosowaniu metody w praktyce.

Moduł 3. Koncepcje pedagogiczne i projekty

3.1. Wspieranie rozwoju kompetencji

W module tym można dowiedzieć się, jakie kompetencje Unia Europejska uznała za kluczowe w kształceniu ogólnym i zawodowym, a przede wszystkim jakie kompetencje decydują o sukcesie w życiu szkolnym, zawodowym i społecznym i jak je należy kształtować.

Kompetencja językowa, która jest jedną z najważniejszych kompetencji w kontekście europejskim nie może być kształtowana w oderwaniu od innych. Podczas dyskusji za i przeciw uczestnicy mogą rozstrzygnąć, czy lepiej rozwijać jedną czy wiele kompetencji i jak to robić najlepiej. Na przykładzie ciekawych projektów nauczyciele uczą się, jak wspierać rozwój wielu kompetencji kluczowych i jak ważna jest przemyślana strategia w tej dziedzinie.

3.2. Wspieranie wielojęzyczności

Zgodnie z zasadą 2+1 obowiązującą w UE, każdy Europejczyk powinien władać dwoma językami obcymi i językiem ojczystym. W module tym nie tylko dowiemy się, jak to osiągnąć, ale znajdziemy też bardzo ciekawe opracowanie na temat znajomości języków obcych w Europie, oraz które miejsce na liście rankingowej zajmuje Polska. Temat modułu skłania do refleksji, jak wygląda nauka języka obcego w mojej szkole i jak ją wspierać poprzez pielęgnowanie partnerstw, rozwijanie komunikacji interkulturowej i zachęcanie uczniów do robienia certyfikatów językowych. Planowanie projektu wymiany jest znakomitym podsumowaniem tego rozdziału i sprawdzeniem umiejętności pracy metodą projektów. Dalsze linki stanowią inspirację do podjęcia własnych działań.

3.3. Uczeń współodpowiedzialny za życie szkoły

Współodpowiedzialny uczeń za życie szkolne to temat dość dyskusyjny, który w niewymuszony sposób skłania do refleksji. W jakim stopniu uczący się może wpływać na życie szkolne, czy i jak zwiększać udział uczniów w decydowaniu o szkole? W jaki sposób wspierać demokratyczny udział uczniów w życiu szkolnym? Na te pytania kursanci spróbują znaleźć odpowiedź poprzez wspólne rozważania nad sytuacją w ich własnych szkołach. Oprócz tego mogą zastanowić się nad możliwością oraz koniecznością wspierania struktur demokratycznych i wzrostu zaangażowania się uczniów, a także przez kogo powinien być ten proces wspierany. Każdy kursant ma szansę na przedstawienie swoich pomysłów na zwiększenie współodpowiedzialności uczących się. Znakomitym bodźcem do wymiany doświadczeń między kursantami oraz prezentacji własnych refleksji stanowi film z przykładem demokracji szkolnej, gdzie funkcjonuje Parlament Szkolny. W Niemczech został zrealizowany w latach 2002-2007 program "Żyć i uczyć się demokratycznie", w którym wzięły udział liczne szkoły niemieckie.

Symulacja obrad parlamentarnych to zadanie, które pomoże kursantom w przygotowaniu się do zrealizowania zmian we własnej szkole. Oprócz tego kursanci zapoznają się z przykładami różnych form udzielania się uczniom w szkole, analizują je oraz porównują między sobą, która forma jest najkorzystniejsza i ma największe szanse na realizację w ich własnych placówkach oświatowych. Ważnym punktem tej części kursu jest rozważenie możliwości wspierania i rozwijania demokracji w mniejszym wymiarze, niekoniecznie w całej szkole lecz tylko na własnych zajęciach.

Refleksja nad taką formą powinna uwzględniać z jednej strony udzielanie się uczniom w życiu szkolnym, a z drugiej strony ich stosunku do nauki. Osobista refleksja: co jest dla mnie najważniejsze oraz co można zrealizować w moich warunkach, podsumowuje temat.

3.4. Otwarcie się szkoły na zewnątrz

W dzisiejszych czasach ważnym zadaniem szkoły jest otwarcie się na zewnątrz i zaistnienie w środowisku lokalnym. Moduł ten skłania do refleksji nad przyczynami i zaletami wynikającymi z otwarcia się szkoły na zewnątrz. Czy myśl Seneki *non vitae, sed scholae discimus* "(niestety) nie uczymy się dla życia, ale dla szkoły" dotyczy dzisiejszej szkoły? Jaki wpływ i jakie znaczenie ma język obcy, którego uczymy, na obecne i przyszłe życie uczących się? To główne pytanie, na które kursanci spróbują znaleźć odpowiedź.

Otwarcie się szkoły powinno być rozumiane jako proces kształtowania i przygotowania do życia zawodowego poprzez wspieranie i rozwijanie kreatywności i fantazji oraz przekazywanie wiedzy bliskiej dniu codziennemu, a nie oderwanej od rzeczywistości. Załączone filmy, które pokazują w jaki sposób można realizować te zadania, stanowią bodziec do refleksji nad rolą i zadaniami własnej szkoły, a także skłaniają do wymiany doświadczeń w zakresie funkcjonowania doradztwa zawodowego w polskich szkołach. Ważnym zadaniem szkoły jest także współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, przedsiębiorstwami, ekspertami z regionu. Wymiana pomysłów na nawiązanie współpracy poprzez realizację interesujących projektów z zakresu nauczania języków obcych i innych przedmiotów to podanie przykładu dobrych praktyk.

Kursanci poprzez otrzymanie tak wielu sugestii i wymianę doświadczeń mogą teraz sami lub wspólnie z kolegami swobodnie zaplanować projekt dotyczący współpracy.

Niewątpliwie bardzo mocną stroną kursu jest przeprowadzenie go w formie blended learning, co ułatwia dostęp do tej formy doskonalenia nauczycielom zajęтым zawodowo, którzy nie ruszając się z domu i przy własnym komputerze będą mogli skorzystać z tej ciekawej i innowacyjnej oferty.

Kurs z jednej strony bazuje na materiałach filmowych zrealizowanych we wzorcowych szkołach niemieckich, a z drugiej odwołuje się do doświadczeń nauczycieli biorących udział w kursie, co przynosi wymierne korzyści. Refleksja nad swoją pracą, zadania partnerskie i kooperacyjne, wzajemne poszukiwanie rozwiązań prowadzą do wypracowywania własnego, nowego modelu nauczania. Dzięki bardzo praktycznemu podejściu nauczyciele mogą zdobyte wiadomości wykorzystać w praktyce i opracować własne lekcje w/g nowej metody, dopasowane do ich grupy uczniów.